

دانشگاه الزهرا(س)

دانشکده علوم اجتماعی و اقتصادی

پایان نامه

جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد

رشته علوم اقتصادی

عنوان:

سیمای فقر کودکان در شهر تهران (۱۳۸۷)

اساتید راهنما:

دکتر حسین راغفر و دکتر منیژه نخعی

دانشجو:

مریم شیرزاده مقدم

مهرماه سال ۸۹

دانشگاه الزهراء(س)

دانشکده علوم اجتماعی و اقتصادی

پایان نامه

جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد

رشته علوم اقتصادی

عنوان:

سیمای فقر کودکان در شهر تهران (۱۳۸۷)

اساتید راهنما:

جناب آقای دکتر راغفر و سرکار خانم دکتر نخعی

استاد مشاور:

سرکار خانم دکتر نونزاد

دانشجو:

مریم شیرزاده مقدم

مهرماه سال ۸۹

تقدیم بہ

ہمسرو پسر م و بہ صبر و ہمایریشان

تقدیم بہ

پدرو مادر م و بہ زحمتمہا و رنجہایشان

بہ نام خدا

سپاس خداوند مهربان را که توفیق بر پایان رساندن این مهم را به این بنده حقیر عطا نمود. بر خود لازم می دانم از راهبانی های ارزنده جناب آقای دکتر

راغفر صمیمانه تشکر و قدردانی نمایم، که اگر هدایت های ایشان نبود هرگز قادر به اتمام و تکمیل این پژوهش نبودم. بهمنظور از کمک ها و راهنمایی های بی شائبه

سرکار خانم کبری سکری منذب و همه دوستانی که در تحقق این پژوهش مرایاری رسانند تشکر و قدردانی نمایم.

بهچنین از همسر مهربانم جناب آقای یشم پایدار مطلق که با صبر و سکینایی و حمایت های خود، زمینه تحقیق حرچه بیشتر و بهتر را برای اینجانب مهیا کردند،

سپاسگزارم.

در انتهای این رسرم سپاسگزارم به خاطر تمام ساعتها و روزهایی که از او دریغ کردم تا این پایان نامه را به اتمام برسانم.

مریم شیرزاده مقدم

کلیه دستاوردهای این پژوهش

متعلق به دانشگاه الزهراء (س) می باشد.

عنوان: سیمای فقر کودکان در شهر تهران (۱۳۸۷)

نام و نام خانوادگی: مریم شیرزاده مقدم

رشته تحصیلی: علوم اقتصادی

استاد راهنما: آقای دکتر حسین راغفر و خانم دکتر منیژه نخعی

استاد مشاور: خانم دکتر معصومه نونژاد

تاریخ دفاع: ۱۳۸۹/۷/۱۱

چکیده

هدف: فقر مشکلات اجتماعی بسیاری شامل محرومیت، افسردگی، بیماری، بدهکاری، مرگ زودرس، جرم و جنایت و ازکارافتادگی را به دنبال دارد. کودکان فقیر در معرض آسیب بیشتری قرار دارند چرا که ضمن سپری کردن دوران کودکی مشقت بار، بزرگسالی آنها نیز تحت تأثیر فقر دوران کودکی آنهاست. به همین ترتیب کودکان آن ها نیز در آینده با معضلات فقر دست به گریبان خواهند بود. رفاه کودکان تنها نماگر ارزش اخلاقی جامعه نیست بلکه رفاه کودکان سرمایه های انسانی و مهمترین منابع برای آینده هر جامعه ای هستند. هدف از انجام این مطالعه ایجاد شناخت دقیق عوامل موثر بر فقر کودکان در خانوارها، به منظور اتخاذ سیاست های هدفمند در جهت کاهش فقر و نابرابری میان گروه های مختلف اجتماعی و اقتصادی و هم چنین هدفمند نمودن یارانه های تخصیصی می باشد.

روش شناسی: این پژوهش به ارائه تصویری از ابعاد مختلف فقر اقتصادی کودکان در مناطق ۲۲ گانه شهر تهران در سال ۱۳۸۷ پرداخته است. بدین منظور با استفاده از شاخص فوستر-گریر-توربک (۱۹۸۴) به محاسبه نرخ فقر کودکان می پردازد و ارتباط فقر کودکان را با ویژگی های مختلف خانوار بررسی می کند. از مهمترین عوامل موثر بر فقر خانوار ها و در نتیجه فقر کودکان ساکن در این خانوار ها شغل و تحصیلات سرپرست خانوار است. به همین منظور این مطالعه ویژگی های شغلی، سنی، جنسیتی، تحصیلی سرپرست خانوارهای کودکان فقیر را همراه با بعد این خانوار ها در مناطق ۲۲ گانه شهر تهران به تفکیک مناطق محاسبه می کند.

نتایج و یافته ها: مهمترین نتایج مطالعه حاکی از آن است که:

بیشترین نرخ فقر کودکان در منطقه ۱۹ تهران و کمترین در منطقه ۳ است. نرخ فقر کودکان در خانوارهای دارای سرپرست خانوار فاقد تحصیلات عالی و شغل غیر رسمی بیشتر است. بیشترین نرخ فقر کودکان مربوط به خانوارهای زن سرپرست فاقد تحصیلات و فعال در مشاغل غیررسمی است. نرخ فقر کودکان، در خانوارهای دارای سرپرست خانوار فاقد تحصیلات عالی حدود ۲ برابر خانوارهای با سرپرست خانوار دارای تحصیلات عالی می باشد. کودکانی که در خانوارهای زن سرپرست فاقد تحصیلات عالی و شاغل در بازار کار غیررسمی هستند، نسبت به سایر گروه بندی ویژگی های سرپرست خانوارها در مقابل فقر آسیب پذیرتر هستند. با افزایش سن سرپرست خانوار و همچنین با افزایش جمعیت خانوار، نرخ فقر کودکان افزایش می یابد.

واژگان کلیدی: نرخ فقر، شکاف فقر، شدت فقر، فقر کودکان، بازار کار.

فهرست مطالب

عنوان.....**صفحه**

فصل اول: کلیات تحقیق

۱	مقدمه.....
۳	۱,۱. مسئله پژوهش.....
۶	۱,۲. پرسشهای پژوهش.....
۶	۱,۳. اهداف پژوهش.....
۷	۱,۴. فرضیه پژوهش.....
۷	۱,۵. اطلاعات مربوط به روش شناسی پژوهش.....
۸	۱,۶. موانع و محدودیت های پژوهش.....

فصل دوم: مفاهیم و مبانی نظری

۱۰	مقدمه.....
۱۱	۲,۱. تعاریف فقر.....
۱۵	۲,۲. مفهوم و تعاریف خط فقر.....
۱۷	۲,۳. شاخصهای اندازه گیری فقر.....
۱۹	۲,۳,۱. اندازه گیری فقر: شناسایی.....
۱۹	- روشهای مبتنی بر رویکرد نیازهای اساسی.....
۲۰	روش اورشانسکی.....
۲۱	روش روانتری.....
۲۲	- روش های مبتنی بر رویکرد نیازهای غذایی.....

- ۲۲.....روش کالری مصرفی.....
- ۲۲.....روش انرژی غذایی.....
- ۲۳.....روش نسبت غذا(قانون انگل):.....
- ۲۳.....اندازه گیری فقر: تجميع.....۲,۳,۲
- ۲۴.....شاخصهای اندازه گیری شدت فقر.....۲,۴
- ۲۵.....شاخص نسبت سرشمار.....
- ۲۵.....شاخص شکاف فقر.....
- ۲۶.....شاخص فوستر، گریر و توربک(FGT).....
- ۲۸.....مدل لاجیت.....۲,۵
- ۳۰.....عوامل اقتصادی موثر بر فقر کودکان.....۲,۶
- ۳۲.....حال چگونه فقر را کاهش داد؟.....۲,۷
- ۳۵.....پیامدهای فقر.....۲,۸
- ۴۱.....فصل سوم: پیشینه تحقیق.....

فصل چهارم: محاسبه سیمای فقر کودک در تهران

- ۴۶.....مقدمه.....
- ۴۷.....۴,۱ داده ها:.....
- ۴۸.....۴,۱,۱ پردازش داده ها:.....
- ۴۸.....۴,۲ ویژگیهای سرپرست خانوار.....

- ۴,۳. اندازه گیری خط فقر ۵۳
- ۴,۳,۱. سازگاری ۵۳
- ۴,۳,۲. مولفه غذایی و غیر غذایی خط فقر ۵۴
- ۴,۳,۳. هزینه معادل خانوار پایه ۵۵
- ۴,۴. سیمای فقر ۵۷
- ۴,۴,۱. سهم هر منطقه از نرخ فقر در مناطق ۲۲ گانه تهران ۵۹
- ۴,۴,۲. توزیع نرخ فقر در مناطق ۲۲ گانه تهران ۵۹
- ۴,۵. سیمای فقر با توجه به ویژگی های سرپرست خانوار ۶۰
- ۴,۵,۱. نرخ فقر با توجه به جنسیت سرپرست خانوار ۶۱
- ۴,۵,۲. نرخ فقر با توجه به نوع شغل سرپرست خانوار ۶۲
- ۴,۵,۳. نرخ فقر با توجه به نوع شغل سرپرست خانوار ۶۲
- ۴,۶. سیمای فقر کودک ۶۳
- ۴,۶,۱. نرخ فقر کودکان در شهر تهران ۶۴
- ۴,۶,۲. توزیع فقر کودکان در مناطق ۲۲ گانه شهر تهران ۶۴
- ۴,۶,۳. نرخ فقر کودکان در مناطق ۲۲ گانه شهر تهران ۶۵
- ۴,۷. بررسی شاخص های فقر در مناطق شهر تهران و با ویژگی سرپرست خانوار ۶۷
- ۴,۷,۱. شاخص های فقر در مناطق ۲۲ گانه تهران ۶۷
- ۴,۷,۲. نرخ فقر کودکان، شاخص های فقر خانوار بر حسب بعد خانوار ۶۹
- ۴,۷,۳. نرخ فقر کودکان و شاخص های فقر خانوار بر حسب نوع شغل سرپرست خانوار ۷۰
- ۴,۷,۵. نرخ فقر کودکان و شاخص های فقر خانوار و جنسیت سرپرست خانوار ۷۵

- ۴,۸. نرخ فقر کودکان با توجه به سن سرپرست خانوار و بعد خانوار ۷۷
- ۴,۹. سیمای فقر کودک در تهران بر حسب جنسیت، نوع شغل و تحصیلات سرپرست خانوار ۷۷
- ۴,۱۰. تخمین مدل لاجیت ۷۹
- ۴,۱۱. جمع بندی و نتیجه گیری ۸۰

فصل پنجم: نتیجه گیری و توصیه های سیاستی

- ۵,۱. بررسی یافته ها و نتایج ۸۶
- ۵,۲. توصیه های سیاستی ۸۸
- فهرست منابع و مأخذ ۹۰

فهرست جداول

- جدول (۴-۱): نسبت خانوارهای زن و مرد سرپرست -۱۳۸۷ ..... ۴۹
- جدول (۴-۲): سهم مشاغل رسمی و غیر رسمی از بازار کار -۱۳۸۷ ..... ۵۰
- جدول (۴-۳): نسبت مشاغل رسمی و غیررسمی در خانوارهای زن و مرد سرپرست - ۱۳۸۷ ..... ۵۱
- جدول (۴-۴): نسبت تحصیلات سرپرست خانوارها-۱۳۸۷ ..... ۵۲

- جدول (۴-۵): نسبت سطح تحصیلات سرپرست به تفکیک در خانوارهای زن و مرد سرپرست..... ۵۳
- جدول (۴-۶): مقیاس معادل برای خانوار ۳، ۴ و ۵ نفره با توجه به تعداد کودکان در خانوار..... ۵۶
- جدول (۴-۷): خط فقر برای خانوار ۳، ۴ و ۵ نفره با توجه به تعداد کودکان در خانوار..... ۵۷
- جدول (۴-۸): نسبت فقر در شهر تهران - ۱۳۸۷..... ۵۸
- جدول (۴-۹): درصد فقر در هر منطقه - ۱۳۸۷..... ۵۹
- جدول (۴-۱۰): نرخ فقر در مناطق ۲۲ گانه شهر تهران - ۱۳۸۷..... ۶۰
- جدول (۴-۱۱): نرخ فقر با توجه به جنسیت سرپرست خانوار - ۱۳۸۷..... ۶۲
- جدول (۴-۱۲): نرخ فقر با توجه به نوع شغل سرپرست خانوار - ۱۳۸۷..... ۶۳
- جدول (۴-۱۳): نرخ فقر با توجه به تحصیلات سرپرست خانوار - ۱۳۸۷..... ۶۴
- جدول (۴-۱۴): نسبت فقر کودکان در شهر تهران - ۱۳۸۷..... ۶۵
- جدول (۴-۱۵): درصد فقر بچه ها در هر منطقه - ۱۳۸۷..... ۶۶
- جدول (۴-۱۶): نرخ فقر کودکان در مناطق ۲۲ گانه تهران - ۱۳۸۷..... ۶۷
- جدول (۴-۱۷): نرخ فقر کودکان و شاخصهای فقر خانوار در مناطق ۲۲ گانه شهر تهران..... ۶۹
- جدول (۴-۱۸): نرخ فقر کودکان و خانوارهای فقیر با توجه به بعد خانوار - ۱۳۸۷..... ۷۱
- جدول (۴-۱۹): نرخ فقر کودکان و نرخ فقر خانوار با توجه به نوع شغل سرپرست خانوار..... ۷۲
- جدول (۴-۲۰): رابطه تحصیلات سرپرست خانوار با نرخ فقر کودکان، نرخ فقر خانوار، شکاف و شدت فقر -
 ۱۳۸۷..... ۷۴
- جدول (۴-۲۱): شاخصهای فقر با توجه به جنسیت سرپرست خانوار - ۱۳۸۷..... ۷۵
- جدول (۴-۲۲): نرخ فقر، شدت و شکاف فقر در خانوارهای ۴ نفره - ۱۳۸۷..... ۷۷
- جدول (۴-۲۳): نرخ فقر، شدت و شکاف فقر در خانوارهای ۵ نفره - ۱۳۸۷..... ۷۸

- جدول (۴-۲۴): نرخ فقر کودک با توجه به سن سرپرست خانوار و بعدآن -۱۳۸۷..... ۷۹
- جدول(۴-۲۵): سیمای فقر کودکان در خانوارهای مرد سرپرست بر حسب جنسیت سرپرست خانوار و به تفکیک نوع شغل و تحصیلات..... ۸۰
- جدول (۴-۲۶): سیمای فقر کودکان در خانوارهای زن سرپرست بر حسب جنسیت سرپرست خانوار و به تفکیک نوع شغل و تحصیلات..... ۸۱
- جدول (۴-۲۷): تخمین مدل..... ۸۲
- جدول (۴-۲۸): شاخصهای فقر با توجه به ویژگیهای سرپرست خانوار..... ۸۳
- جدول (۴-۲۹): نرخ فقر، شدت و شکاف فقر در خانوارهای ۴ و ۵ نفره -۱۳۸۷..... ۸۴
- جدول (۴-۳۰): نرخ فقر کودک با توجه به سن سرپرست خانوار و بعدآن -۱۳۸۷..... ۸۵

فهرست نمودارها

- نمودار(۴-۱): نسبت خانوارهای زن و مرد سرپرست..... ۴۹
- نمودار(۴-۲): سهم طبقات مشاغل رسمی و غیررسمی از بازار کار..... ۵۰
- جدول (۴-۳): نسبت مشاغل در خانوارهای زن سرپرست..... ۵۱
- نمودار (۴-۴): نسبت مشاغل در خانوارهای مرد سرپرست..... ۵۱
- نمودار(۴-۵): نسبت تحصیلات سرپرست خانوارها..... ۵۲
- نمودار(۴-۶): نسبت تحصیلات در خانوارها زن سرپرست..... ۵۳

- نمودار(۴-۷): نسبت تحصیلات در خانوارها مرد سرپرست ۵۳
- نمودار(۴-۸): نسبت فقر در شهر تهران ۵۸
- نمودار(۴-۹): درصد فقر به تفکیک در مناطق ۲۲ گانه تهران ۶۰
- نمودار(۴-۱۰): نرخ فقر در مناطق ۲۲ گانه شهر تهران ۶۱
- نمودار(۴-۱۱): نسبت فقرای زن سرپرست ۶۲
- نمودار(۴-۱۲): نسبت فقرای مرد سرپرست ۶۲
- نمودار(۴-۱۳): نرخ فقر با توجه به نوع مشاغل ۶۳
- نمودار(۴-۱۴): نرخ فقر با توجه به تحصیلات سرپرست خانوار ۶۴
- نمودار(۴-۱۵): نسبت فقر کودکان در شهر تهران ۶۵
- نمودار (۴-۱۶): درصد فقر بچه ها در هر منطقه ۶۶
- نمودار(۴-۱۷): نرخ فقر کودکان در مناطق ۲۲ گانه تهران ۶۸
- نمودار(۴-۱۸): نرخ فقر کودکان و نرخ فقر خانوار در مناطق ۲۲ گانه تهران-۱۳۸۷ ..... ۷۰
- نمودار(۴-۱۹): شکاف فقر و شدت فقر در مناطق ۲۲ گانه تهران-۱۳۸۷ ..... ۷۰
- نمودار(۴-۲۰): نرخ فقر و نرخ فقر کودکان با توجه به بعد خانوار-۱۳۸۷ ..... ۷۱
- نمودار(۴-۲۱): شدت و شکاف فقر با توجه به بعد خانوار-۱۳۸۷ ..... ۷۲
- نمودار(۴-۲۲): نرخ فقر و نرخ فقر کودکان با توجه به نوع شغل سرپرست خانوار-۱۳۸۷ ..... ۷۳
- نمودار(۴-۲۳): شدت و شکاف فقر با توجه به نوع شغل سرپرست خانوار-۱۳۸۷ ..... ۷۳
- نمودار(۴-۲۴): نرخ فقر کودکان و نرخ فقر خانوار با توجه به تحصیلات سرپرست خانوار-۱۳۸۷ ..... ۷۴
- نمودار(۴-۲۵): شدت و شکاف فقر با توجه به تحصیلات سرپرست خانوار-۱۳۸۷ ..... ۷۵
- نمودار(۴-۲۶): نرخ فقر و نرخ فقر کودکان با توجه به جنسیت سرپرست خانوار-۱۳۸۷ ..... ۷۶

نمودار(۴-۲۷): شدت و شکاف فقر با توجه به جنسیت سرپرست خانوار-۱۳۸۷..... ۷۶

نمودار(۴-۲۸): نرخ فقر، شدت و شکاف فقر در خانوارهای ۴ نفره-۱۳۸۷..... ۷۷

نمودار(۴-۲۹): نرخ فقر، شدت و شکاف فقر در خانوارهای ۵ نفره-۱۳۸۷..... ۷۹

فصل اول :

کلیات تحقیق

مقدمه

بحث دربارهٔ مسأله فقر و یافتن راه حل برای آن حداقل از دو نظر کار ساده ای نیست. یکی اینکه خود تعریف فقر و متغیرهایی که در این تعریف مورد توجه قرار می گیرند مانند میزان حداقل کالری مورد نیاز روزانه بدن و پول لازم برای خرید مواد غذایی و بسیاری از متغیرهای دیگر آن قراردادی است و دیگر اینکه فقر یک مسأله ایستا و ثابت نیست و به طور روزانه طبقه و افراد فقیر ناخواسته تحت تأثیر متغیرهایی قرار می گیرند که وضعیت همه یا تعدادی از فقرا را شدیداً دگرگون می سازد.

پدیدهٔ فقر یک پدیدهٔ فردی نیست، بلکه به دلیل آثار و تبعات اجتماعی، یک پدیدهٔ جمعی محسوب می شود. آنگاه که از نگاه برخی کارشناسان و سیاستگذاران، پدیدهٔ فقر جنبهٔ فردی پیدا نموده، مبارزه با فقر نیز متناسب با آن تعریف شده و در حد تأمین نیازهای خاص متوقف مانده است، در حالیکه فقر پدیده ای اجتماعی و به تبع آن مشکلی ساختاری است. فقر نتیجه یک فرآیند اقتصادی - سیاسی - اجتماعی است که هر یک می توانند در تعارض با دیگری و یا همسو با آنها حرکت نمایند. حاصل این فرآیند باید توسعه فرصت ها برای طبقات فقیر، صاحب قدرت کردن آنها و افزایش امنیت آنان باشد.

از آنجایی که فقر مقوله ای چند بعدی است، محققین با توجه به دیدگاه و رشته مطالعاتی خود، از جنبه های مختلف آن را بررسی می کنند. در حوزه سیاست گذاری برای کاهش فقر ابتدا باید توان و ظرفیت اقتصاد ملی برای مبارزه با فقر ارزیابی گردد، به این دلیل که در دراز مدت کاهش فقر در گرو رشد و توسعه اقتصادی است. اما در کوتاه مدت برای تنظیم سیاست های حمایتی و مبارزه با فقر ابتدا باید متناسب با منابع مالی در دسترس، مفهوم مناسبی از فقر در نظر گرفته شود. برای مثال اگر یکی از کشورهای توسعه یافته صنعتی درصدی از بین بردن فقر در بین اتباع کشور خود بر آید، مسلماً باید مفهوم نسبی فقر را بپذیرد. زیرا اساساً در چنین کشوری ممکن است فقر به مفهوم مطلق وجود نداشته باشد. پس از انتخاب مفهوم فقر می توان خط فقر را محاسبه و درصد افراد فقیر را اندازه گرفت.

اندازه گیری فقر به دو دلیل مهم است: دلیل اول هدفمند سازی¹ انواع کمکها به اقشار محروم و آسیب پذیر و دلیل دوم بررسی روند و نحوه تغییرات شدت فقر در طول زمان و یا در مکان های مختلف است. در این میان

1-Targeting

دولت به عنوان نهادی که در تلاش است تا با تخصیص منابع مالی، اقشار فقیر را یاری رساند، نیازمند شناسایی هر چه دقیق تر گروه افراد فقیر است. اما نکته ای که حائز اهمیت است این است که چتر حمایتی که گسترده می شود باید به نحوی باشد که (۱) افراد مستحق از آن بهره مند شوند (یعنی کسانی که استحقاق دارند حذف نشوند) و (۲) افرادی که استحقاق آن را ندارند، در آن گنجانیده نشوند.

بدین ترتیب با در نظر گرفتن محدودیت مالی دولت، باید روش هایی برای شناسایی فقرا انتخاب شود که "فقیرترین فقرا"^۱ در اولویت برنامه فقرزدایی قرار گیرند. با طرح چنین اندیشه ای، تحقیقات وسیعی پس از اواسط دهه ۷۰ میلادی و با انتشار مطالعات آمارتیا سن آغاز شد. تا قبل از دهه ۷۰، عمده ترین معیار فقر که مورد برآورد قرار می گرفت، نسبت فقرا بود که در استخراج آن تنها تعیین یک خط فقر اهمیت داشت. بدین ترتیب نسبتی از اعضای نمونه مورد بررسی که زیر این خط قرار می گرفتند به عنوان درصد فقرا معرفی می شدند. که مهمترین کاستی این شاخص عدم بیان عمق و شدت فقر بود که این دو عامل در جای خود اهمیت فراوانی داشتند. این کاستی مورد نظر سبب شد که سن در سال ۱۹۷۶ خصوصیات یک شاخص فقر مناسب را تبیین کند (سن ۱۹۷۶).

اهمیت مسأله فقر وقتی برجسته تر می شود که فقر کودکان مورد تأکید قرار می گیرد. کودکان به عنوان آینده هر جامعه ای نیازمند محیطی هستند که در آن قابلیت های آنها به نحوی شکوفا رشد کند. از آنجایی که کودکان برای رشد خود شدیداً وابسته به محیط پیرامونی و حمایت های اولیاء خود هستند، در صورت فقدان حمایت های لازم بسیار آسیب پذیر خواهند بود. کودکانی که در خانواده های فقیر بسر می برند در معرض محرومیت های مختلف هستند که امکان رشد مناسب آنها فراهم نمی شود. به این دلیل مطالعه فقر کودکان از اهمیت برتر در مطالعات مربوط به فقر برخوردار است. این مطالعه می کوشد تا فقر کودکان را در وضعیت کودکان در خانواده های فقیر بررسی کند. به این منظور ویژگی های محیط پیرامونی آنها از جمله ویژگی های سرپرست خانوار، بعد خانوار، منطقه جغرافیایی سکونت و ارتباط آنها با فقر کودکان مورد مطالعه قرار می گیرد.

در این فصل به کلیات طرح شامل مسئله پژوهش، اهداف، فرضیات و روش تحقیق می پردازیم. در فصل دوم به مبانی نظری فقر و روش های محاسبه آنها پرداخته خواهد شد. فصل سوم مروری است بر پیشینه مطالعات صورت گرفته در این زمینه. فصل چهارم پردازش داده ها و اندازه گیری شاخص ها و تجزیه و تحلیل آنها در شهر تهران صورت خواهد گرفت، در این فصل شناسایی فقرا بر اساس ویژگی های سرپرست خانوار و محیط پیرامونی کودک، سپس شناسایی کودکان فقیر در این خانوارها صورت گرفته است. فصل پنجم نیز با جمع بندی مباحث و ارائه توصیه های سیاستی کار این مطالعه را به پایان می برد.

۱.۱. مسئله پژوهش

افزایش رفاه اقتصادی و کاهش فقر یکی از اهداف اصلی برنامه های توسعه اقتصادی در هر کشوری می باشد. بنابراین علاوه بر تدوین و اجرای برنامه های توسعه پنج ساله در کشور، اقدامات حمایتی بسیاری برای مقابله با فقر اجرا شده است. با این حال عوامل متعددی مانند رکود اقتصادی، بیکاری شدید، تغییرات جمعیتی و سایر عوامل اجتماعی - اقتصادی همراه با اتخاذ روش های معمولی تأمین نیازهای مردم سبب گردیده است تا هم چنان با معضل فقر و عواقب ناشی از آن در سطح کشور، درگیر باشیم.

کودکی دوران رشد و شکوفایی است اما لازمه این رشد برخورداری کودکان از حقوق اساسی خود مانند آموزش، بهداشت، تغذیه مناسب، اوقات فراغت، تأمین اجتماعی و سایر حقوق شهروندی است. بدون پاسخگویی به نیازهای کودکان، دستیابی آنان به سلامت جسمی و روانی ممکن نخواهد بود و این واقعیتی انکارناپذیر است، اما متأسفانه علی رغم این واقعیت، در سراسر جهان و در کشور ما بسیاری از کودکان از برخورداری از حقوق اساسی خود محرومند و دوران کودکی خود را به جای بهره مندی از آرامش، شادی و آموزش با دشواری های گوناگون که فراتر از توانایی های جسمی و روانی آنان است، سپری می کنند و این وضعیت دردناک نه تنها سال های حساس کودکی بلکه بزرگسالی آنان را با آسیب های گوناگون روبرو می سازد.

وجود تعاریف فقر کودکان سیاست گذاران و سازمانها را ترغیب می کند تا مستقیماً به نیازهای خاص کودکان بپردازند. هر تعریفی از فقر کودکان بر حمایتگران در زمینه سیاستگذاری و برنامه های آن تأثیرات عملی دارد.